

חטיבה מילואים 274, גדוד 225.

(לשעבר: חטיבה 45, גדוד 25. במחנה "מנסורה" ליד יוקנעם).

(השלמה מילולית לתמונות המצולמות. ההתייחסויות והתיאורים נכתבו מזווית אישית צרה).

בשעות אחר הצהריים ביום הכיפורים 1973, נזעקנו ונאספנו אל ימ"ח החטיבה, שבמחנה "חסה" ליד אשקלון. סיפורים ושמעות רבות הועברו ופרחו בנינו. דבר אחד היה ברור לכולנו, כנראה פרצה מלחמה חדשה, שבמהלכי הפתיחה שלה ספגנו מכות נוראיות ברמת הגולן ובחזית התעלה.

על כן צ. ה. ל. מגייס את יחידות המילואים וגם אותנו. שם, במחנה "חסה" צוידנו בכל הנדרש, נמסרו לנו טנקי "הטירן" שלנו, כשהם מזוודים ומחומשים הכל נעשה בחיפזון רב, ללא בקורת מספקת מצידנו, - ועל כך הצטערנו עד תום המלחמה. היציאה לשטח הכינוס נמשכה שעות רבות מחוסר פריטים ותקלות טכניות, בראשית: המובילים לא הגיעו בזמן, ואלה שהגיעו לא כל כך התאימו לטנקים הרחבים שלנו. ולאחר העמסה חלק מהמובילים לא הגיעו, בקיצור תקלות לא היה חסר, אך בשעה טובה השיירה הגדודית שלנו, המונה 52 "טירנים" עמוסים על גבי מובילים, כמה עשרות נגמשי"ם וחלמים, כמה עשרות כלי רכב רך, -סוף סוף, באיטיות מעצבנת יוצאת לדרך, דרומה, לסיני, לא יודעים בדיוק לאן, - רק שנגיעה בזמן, - ולא נפסיד את השתתפותנו במלחמה.

הדרך לסיני לא השתנתה, עברנו בה פעמים רבות, אך הפעם - העומס וצפיפות התנועה בדרכים היה גדול ומקשה. שיירות רבות כמו זו שלנו זרמו דרומה, כשהם מתקדמים כמיטב יכולתם. בכל רשתות הרדיו ניגנו שירים להגברת המוטיבציה, ו"דוד" הרמטכ"ל אמר: ששוב נשבור להם את העצמות, וכ"ו. אבל, - שמענו גם הודעות ובשרות פסימיות וקשות שהתייחסו למתרחש בשתי החזיתות, באותו הזמן.

אך נדמה היה לנו: שלמרות התקלות הרבות והבשורות הקשות: - מה שהיה, - הוא שיהיה, זאת לא מלחמתנו הראשונה, אנו נתגבר, כבר עשינו את זה בעבר.

קץ עידן האשליות, השבר הראשון שערער במשהו את האגו הלאומי המנופח שלנו, וההתפכחות הנוראה שבאה בעקבותיו, - היה: קצת לפני שהגענו לאזור ביר-גפגפה. והרי תיאורו: ראינו מרחוק מטוסי "מיג" מסתערים על בסיס, חייל האוויר שלנו, איפה החברה שלנו??? שאלנו את עצמנו, וה"מיגים ירדו שוב ושוב על המטרותיהם; עמודי העשן השחור התאבכו לשמיים, פיצוצים אדירים נשמעו, האוויר רטט מהדף הפצצות, אבל: - שום מטוס משלנו, (ישראלי) לא נראה בשחקים. מראה עגום שלא מבשר טובות

השיירה שלנו נעצרה ונפוצה לכל הכוונים. בשולי הדרך נשארו עשרות מובילים חשופים וריקים. - טרף קל למטוסי האויב, שבינתיים הופיעו שוב לטיבוב נוסף, אך כנראה לא אנהנו ולא המובילים שלנו היינו מטרה האטרקטיבית עבורם; - הפעם הם בחרו בבסיס חייל-המודיעין הסמוך.

את המשך הדרך לכוון שטח ההערכות שלנו שבגדרה המרכזית של התעלה - המשכנו על הזחלים. לצערנו התברר לנו, כי טנקי ה"טירן" T 54/55 שלנו, לא מוכיחים את עצמם בחולות מדבר סיני. אך מה לעשות, על אף כל התסרונות שלא חסרו, והיו עוד למכביר; - "זה מה שהיה לנו. ואתם אנהנו נכנסים למלחמה, על אף כל המגרעות שלהם".

בדרך אל גזרת הלחימה שלנו, אנהנו חולפים על פני הה שהיה בסיס "טסה" וממשיכים אל צירי האורך המקבילים "טליסמן", "חביבה" ו"ספונטני", בכדי: להחליף או להשלים את שרידי אוגדת "ברן", שנשחקה בהתקפת הנגד הכושלת של ה-8 באוקטובר.

ממרומי מתחם "הברגה" נגלה לעינינו מראה מדהים ומפחיד: שדה הקטל, שטח הריגה עצום ממדים, שהשתרע עד תעלת סואץ, ועד גשר "הפירדון". אותות הקרבות הנוראים שהיו כאן לפני כמה ימים. שלדי פלדה שרופים שלהם/שלנו פזורים מכל עבר; שיירות רכב "רך" מפוחמות שקפאו במקום, והניסיון הכושל להשתלט על הגשר; ונורא מכל, מולנו ניצבה וגם ניצבת הארמייה המצרית השנייה. ראינו שמפעם לפעם, פה ושם מגיח מטוס קרב ישראלי בודד המנסה לעקב את הערכות המצרית, אך לצערנו לא מצליח. - אל המטוס מונקים טילי "סאם" שנראו כמו סיגרים זוהרים, זוהרים בשמיים לעבר קורבנם. אנו מתבוננים מרחוק, ואין בידינו להושיע.

בימי הלחימה הראשונים שלנו בחזית, לחמו פלוגות הגדוד כסיוע ליחידות אחרות בעיקר הסדירות, שנפגעו בשטח בימי הלחימה הראשונים; - כמובן קרבות אלה גרמו גם לשחיקת והיפגעות פלוגותינו. הקרבות במסגרת גדודית וחטיבתית החלו עם גבור הלחץ המצרי בגזרתנו.

בקרוב שלחמנו במסגרת גדודית ב-14 לאוקטובר, נסבו לנו אבדות כבדות, הטנק של הק"ש"א נפגע בפגיעה ישירה וצוותו נספה, אחריו נפגע הטנק של מפקד גדוד והקמב"ץ, שניהם נפצעו קשה ופוננו את הפיקוד על הגדוד נטל הסמג"ד, שהמשיך לפקד על הגדוד עד תום הקרבות.

באותם הקרבות פגשנו לראשונה פלוגות חיילי הי"ר מצריות מצוידות בנשק אנטי טנקי יעיל, שלחמו בחיפוי צמוד של מספר טנקים, - מתרוממות מעמדותיהם, מתחילות לנוע לעברנו, משגרות לעברנו טילי "סאגר" ונשכבות. מאחוריהם ומתוכם מתרוממות פלוגות נוספות, שמבצעות את אותה התרגולת.

כמו "פלנגות" רומיות הם נעו קדימה, קדימה. קצרנו בהם, אבל השורה הבאה המשיכה להסתער, אל יעדה, אחריה השורה השלישית והרביעית. משהו כהתנהגות חיילי אויב אלה לא תאם את התדמית שאנחנו הכרנו וידענו מהמלחמות הקודמות, או שסופר לנו אודותיה.

מלבד כל אלה: שום דבר בשטח לא תאם את מה שהכרנו וידענו האמצעים והזימד, שיטות הלחימה, יחסי הכוחות בין המרכיבים השונים בצבא המצרי, כאילו עמד מולנו לרגע - צבא אחר.

דבר אחד התברר לנו במהרה: "התזמורת שלהם ידעה לנגן היטב, ובהרמוניה מכל הכלים".

נדמה היה לרגע, - כי ששום דבר לא יעצור את הנחשול האנושי המאיים הזה מלכבוש את ציר "חזית" ואת גבעות "הברגה". ומי בכלל יודע עד היכן יגיעו?

התחלנו לשלם את מחיר התופת באבדות כבדות: (א) בכוח אדם. (ב) ובטנקים ובציודים שנפגעו. פינינו הנפגעים נעשה תחת אש, אל המתחם הגדודי שלנו שבציר "ספונטיני", המופגז ע"י הארטילריה המצרית, שם שכח המטה העורפי, יחידות העזר, פלוגת המפקדה ומחלקותיה, ובתוכם: התאגיד, שהפך למקום הכי עצוב בגזרה; זעקות, נאקות כאב וגם כמה אלונקות מכוסות ומגודרות. והחט"ג, לשם פינינו את הטנקים שלנו שנפגעו, על מנת לתקנם להחזירם לכשירות ולשימוש במהרה. הקרב החטיבתי היה בעיצומו לאורך כל הגזרה.

היה ברור לכולנו, "שהארמייה המצרית השנייה" מנסה לנצל הצלחה ולכבוש את קו "התעוזים", שהיה "קו ההגנה השני", במרחק של כעשרה ק"מ מקו התעלה.

החטיבה המילואים שלנו 274, בפיקודו של יואל גורודיש, (גורודיש הקטן, אחיו הצעיר של אלוף הפיקוד שמואל גורודיש - גונן) - ספגה אבדות כבדות באותם הקרבות.

המפנה הראשון לטובתנו התרחש למחרת "שמחת - תורה".

שוב, במסגרת חטיבתית; עם אור בוקר ראשון, נעה השדרה הגדודית המדוללת שלנו המורכבת רק מ- 15 טנקים שנותרו לנו, מהם 3 פגועי צרית, לפחות שיירו במקלעים, זה מה שנותר לנו. - אל גבעות "הברגה", על מנת ללחום בגזרת הגדוד שאוכה היה: כ- 15 קמ'.

חששנו כי היום הזה יהיה קשה מקודמו. - מטח ה"סאגרים" הראשון שנשלח לעברנו החטיאי, או פגע בנו קלות כי הפעם היינו בתנועה עם הפנים אל האויב, כלומר שינינו את שיטת הלחימה שלנו עברנו ממגננה בעמדות שריון מול המצרים, - להסתערות ולהתקפה.

ממולנו השטח השחיר מאלפי חיילים מצריים מצוידים בטיילי "סאגר" ומחופרים למחצה, מבולבלים והמומים לא תופסים עד הרגע האחרון, שכוח שריון (אומנם דל אמצעים) יורק אש, דוהר ומסתער עליהם, ודורס כל מה שנקרה בדרכו.

המשכנו לייצור אש בלי להרפות, עד שהרגשנו כי משהו משתנה בשטח, המערך המצרי שעמד מולנו ולחם בנו קשות, - לפתע הוכה, נשבר והתפרק. חיילי אויב רבים נטשו את כל מה שהיה להם, כולל הנעליים, (המפורסמות) ונסו על נפשם, יחפים.

היסטוריה תשפוט ודאי את המערכה הזאת על פי תוצאותיה. - ולא על בסיס התרשמותו האישית של חייל זה או אחר. הרגשתנו הייתה: "שתרמנו, לו במשהו, ליצירת המפנה, שהתרחש מול עינינו".

המחיר ששילמנו בקרבות אלה החטיבה 274, וגדוד 225 שבתוכה היה כבד: 32 הרוגים ונעדרים; 16 מהם מגדוד 225. (שבעה מהחללים נפלו על גבעות "הברגה" בערב שמחת-תורה). 125 פצועים בדרגות חומרה שונות. 7 טנקים שרופים, עשרות טנקים נגמשים וחללים פגועים שיצאו מכלל פעולה, ומי יודע מה עוד.

אבל המטרה הושגה. שום חייל או כלי רכב מצרי לא חצו עוד את "קו-החזית", - בשעה שכוחותינו חצו את התעלה מערבה, על מנת להמשיך את הלחימה שם.

רק בתום הלחימה, לאחר שנכנסה הפסקת האש לתוקפה, ידיעות החלו לטפס ואח"כ לזרום, - התברר לנו מה מצבנו בשתי החזיתות; והעיקר: מה היה המחיר הנורא ששילמנו, גודל האובדן, השכול והנפגעים הרבים.

- הבנתי גם: את גודל הטרגדיה שגילמה מלחמה זו, למשפחות מרובות כל כך.

לסיכום:

1. הרשום כאן, איננו היסטוריה הצבאית של חטיבה 274 במלחמת יום הכיפורים. אין לי שום ספק כי: כמספר המשרתים בחטיבה, - כן, מספר הגרסאות, התיאורים וסיפורי הקרבות; כל אחד מהזוויות האישיות שלו. - כולם צודקים.
2. אלה קטעים מובחרים מתוך יומן, ומכתבים שכתבתי באותם הימים, והמבוססים על הזיכרונות שלי והתיאורים שסופרו על ידי חברי הלוחמים במלחמה זו, והיו עוד בשפע; רובם לא נכתבו כאן. מלבד זאת, קטעים אלה: - מהווים השלמה והבהרה למספר תמונות שצילמתי באותה תקופה, שם. וניגוד מוחלט - לצילומי מצעד יום - העצמאות האחרון שנערך בירושלים, באותה שנה.
3. מחנה "מנסורה" שביוקנעם, וחטיבה 45, ששכנה בתוכו, היו מוכרים היטב לבני משק וחברי קבוץ מעין צבי רבים; חלקם אף שירת ביחידת מילואים זו, "במלחמת ששת הימים", חלקם אף המשיך לשרת באותה יחידה לאחר שהפכה להיות חטיבה 274, עברה ממחנה "מנסורה" למחנה "חסה", ולחמה במלחמת "יום הכיפורים". - לכל אלה;
3. ובמיוחד: לילדי המצולמים בתמונות "מצעד יום העצמאות", בו השתתפתי. אני מקדיש את הצילומים והרשימות האלה.

אפרים כהן.